

De weerwijzer, een compacte weervoorspeller

Bij het doorzoeken van oude spullen die al jaren opgeslagen stonden in ons huis kwam ik een weerwijzer tegen, uitgegeven door Teleac en de Zwolsche Algemeene Schadeverzekering N.V. (fig 1). Het is een ingenieus kartonnen ding waar je snel op kunt nakijken welk weer je kunt verwachten op grond van de wolken, de wind en de luchtdruk.

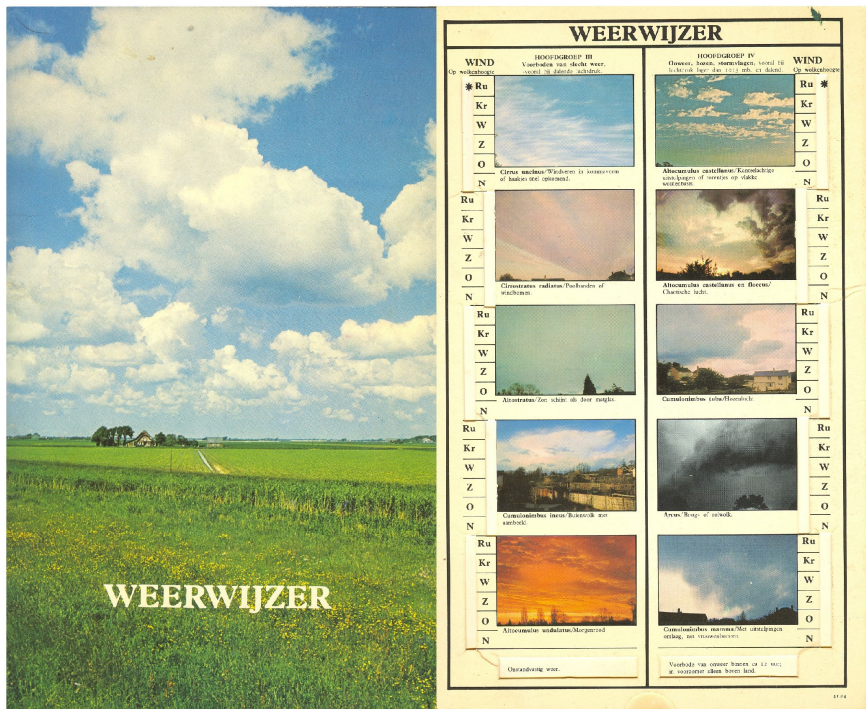

Fig 1. De buitenzijde van de weerwijzer

De weerwijzer is opgesteld door een van de eerste Nederlandse amateurweermannen op de radio Hans de Jong uit Gorredijk. Een jaartal kon ik niet vinden maar deze weerwijzer moet tenminste 30 jaar oud zijn. Tijdens kanotochten vond ik het vaak jammer dat ik niet aan de lucht en de wolken kon aflezen wat voor weer ons te wachten stond. En dan vooral bij meerdaagse tochten als je niet zo gemakkelijk de weersvoorspelling op internet en tv kunt raadplegen. Ik ben benieuwd of deze weerwijzer dat gemis kan opvangen. Voor mij is de beste manier om de weerwijzer te doorgronden er een artikelteje over schrijven. Hier lees je het resultaat.

ZING

ig hulpmiddel

weersituatie
bij *: N-wind
Cumulus
humilus

aan het landoppervlak

rook stijgt recht omhoog;
bladeren bewegen niet

rookpluimen geven windrichting
aan

bladeren ruisden

bladeren en takjes bewegen
voordurend

stof en papier dwaerden op
takken zwaaien heen en weer

wind gaat door draden fluiten
bomen bewegen in hun geheel

takjes en dode takken breken af

dakpannen en schoorsteenkapen
worden weggeblazen

grote takken worden afgekrakt;
bomen worden uitgeworpen

schoorstenen worden afgekrakt;
dakken zwaar beschadigd

uingebreide schade aan gebouwen

e betrekking hebben op het weer

orre hout,
or nat en koud.

houdt niet tegen.
schoone dag;
kondigt regen aan.
t, water in de gracht.
wind, berg je zeilen gewind.
ia de middag kraait,
het weer verdraait.

WEERWIJZER

WIND
Op wolkenhoogte

Ru
Kr
W
Z
O

* N

Ru
Kr
W
Z
O
N

HOOFD GROEP I
Mooi weer/Weersverbetering.
Luchtdruk stijgt of hoger dan 1013 mb

Cumulus humilis/Mooi weer-wolk

Cirrus/Windereen en vliegsuipsporen in hogedrukgebied

Cumulus/Opbolling en buitgebied worden oedersdrake

Alto cumulus/Schaapwolken in verschillende lagen bij aanhoudend ruig weer.

Strato cumulus/Lage ballen of rollen oplopend.

* Blijft mooi en zonnig.

WIND
Op wolkenhoogte

Ru
Kr
W
Z
O

* N

Ru
Kr
W
Z
O
N

WIND
Op wolkenhoogte

Ru
Kr
W
Z
O

* N

Ru
Kr
W
Z
O
N

HOOFD GROEP II
Weersverslechtering
vooral bij dalende luchtdruk

Cirrus/Windereen langzaam voort-bewegend.

Cirrostratus/Melktocht met halo'skring en de zon of maan.

Circum cumulus/Ribbels, snel oplopend

Alto cumulus lenticularis/Lensvormige schapen.

Cumulus congestus/Gewolven stipgeloek, in omvang en aantal toenemend.

Eerst vrij goed, later meer, meer wind uit west tot noordwest.

WIND
Op wolkenhoogte

Ru
Kr
W
Z
O

* N

Ru
Kr
W
Z
O
N

Model gedrukt door

Vervaarlijd door

weersvoorspelling
= blijft mooi, zonnig

* Blijft mooi en zonnig.

Vandaag mooi, bij windereen en "schaapen" morgen regen.

Eenkele dagen vast en droog weer.

Opklaringen, gevolgd door regen en wind.

Aanwakkerende wind uit west tot zuid, snelle verslechtering.

Schudweer-gebied trekt weer, afnemend bulg, zonniger.

Fig. 2. Binnenzijde weerwijzer met de schuifkaart

Aan de binnen- en buitenzijde staan in twee kolommen foto's – met kort onderschift – van verschillende wolkenformaties. Aan weerszijden van elke foto zijn de windrichtingen aangegeven als Ru = ruimende wind, Kr = krimpwind, W, Z, O en N voor de vier windrichtingen. Daarnaast is een brede spleet open gelaten, waaronder een ster (*) op de schuif is te zien (fig 3).

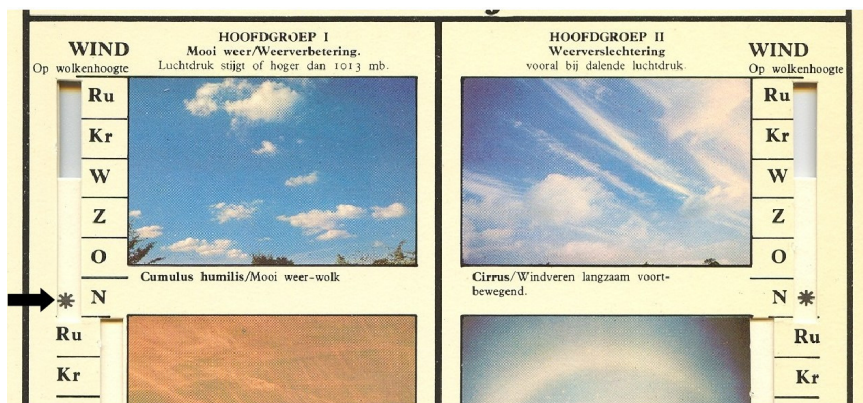

Fig 3 Detail weerwijzer bovenzijde met ster op schuifkaart bij pijl

De schuif zelf is aan de onderkant uit te trekken. Als je de schuif naar beneden trekt, zie je in de spleet de ster mee naar beneden lopen. Onderaan elke fotokolom zit een brede spleet, waarin de voorspelling staat voor de combinatie van wind en wolken bij toenemende of afnemende luchtdruk die wordt aangegeven op de plek van het sterretje. Er zijn vier kolommen (twee aan de binnenzijde en twee aan de buitenzijde) met elk vijf wolkenformaties, in totaal worden er dus 20 verschillende wolkenformaties opgevoerd.

Elke kolom is een hoofdgroep; de eerste betreft weerverbetering bij hoge of stijgende luchtdruk, de tweede en derde kolom geven juist situaties voor weer-verslechtering bij dalende luchtdruk en de vierde hoofdgroep omvat wolkenformaties die onweer, hozen en stormvlagen aankondigen bij lage en dalende luchtdruk. Bij de wind gaat het om de wind op wolkenhoogte en niet om de wind aan de grond of op het water. Gecombineerd met de zes windrichtingen per foto beschrijft de weerwijzer $4 \times 5 \times 6 = 120$ situaties, teveel om zo te onthouden en teveel om hier door te nemen. Daarom ben ik gaan kijken of er niet wat algemene trends zijn te halen uit de weerwijzer. Van de weerkundigen onder ons hoor ik het graag als ik hieronder onzin verkoop.

In alle gevallen duidt een krimpwind op een komende weerverslechtering, dus dat is als een N- of NW-wind via west naar zuid draait, of als een Z- of ZW-wind via oost naar noord draait. Je kunt een sterkere verslechtering verwachten

als bovendien de luchtdruk daalt. Omgekeerd mag je niet zondermeer op een weersverbetering hopen bij een ruimende wind. Dat is volgens de weerwijzer alleen te verwachten als ook de luchtdruk stijgt.

Wolken worden binnen de meteorologen ingedeeld in 10 zgn. wolkengeslachten. Die ga ik hier niet behandelen; op internet geven veel meteosites daarover uitgebreide uitleg. Ik beperk me tot de duidelijk herkenbare wolkenformatie die ook een min of meer duidelijke aanwijzing geven voor het weer in de nabije toekomst. Zo'n herkenbare wolkenformatie zijn de **windveren** (**Cirruswolken**, fig 4).

Fig 4. Windveren

Meestal kondigen ze een weersverslechtering aan voor de volgende dag; als ze bovendien een koma-vorm hebben (fig 5), komt het slechte weer nog sneller.

Fig. 5. Kommawindveren

Maar als de wind ruimt of als de wind uit het noorden of westen komt bij een hoge of stijgende luchtdruk geven ze vaak juist een weersverbetering aan. Bij de Altostratus (fig 6) en de Cirrostratus is de lucht overwegend grijs en schijnt de

Fig 6. Altostratus

Iedereen kent de opkomende onweersbuien en weet dat je dan heel snel regen en onweer over je heen kunt krijgen. Als je met je kano op het water bent, is het belangrijk of je ook aan de lucht kunt zien of je de komende uren rekening moet houden met buien en onweer.

zou er vaag doorheen, soms met een halo. Behalve bij ruimende wind wijst dit weertype op regen, vaak al op korte termijn. De welbekende schaapjeswolken (Altostratus, fig 7) zouden wijzen op een weersverandering, van goed naar slecht of van slecht naar goed.

Dunne condensatiestrepen van vliegtuigen (fig 8) die relatief snel oplossen duiden op (handhaving) van mooi weer, maar als ze verbreden en verwaaien (door flinke wind) en lang zichtbaar blijven, moet je rekening houden met verslechterend weer.

Iedereen kent de opkomende

*Fig 7.
Altostratus,
schaapjes-
wolken*

In het algemeen neemt de kans op een forse bui en/of onweersdreiging toe als je ziet dat de wolken naar boven uitgroeien en donkerder van kleur worden. Ook zal de luchtdruk dalen bij naderend onweer. Waar je ook rekening mee moet houden is dat de wind in de buurt van een bui sterk kan toenemen. Ook als de bui langs je heen gaat, kun je te maken krijgen met snel toenemende wind, met rukwinden en als gevolg daarvan met hogere golven.

Fig. 8. Condensatiestrepen van vliegtuigen

Wat is er waar van de uitspraken avondrood/ochtendrood water in de sloot? Ochtendrood wijst op veel waterdamp in de lucht en kan inderdaad een aanwijzing zijn dat het in de loop van de dag kan gaan regenen. Maar avondrood kan behalve door waterdamp ook veroorzaakt worden door stof in droge lucht en dan is het een voorbode van blijvend of komend mooi weer. Heb je die dag in het westen regen of vochtig weer gehad, dan zal avondrood vermoedelijk door waterdamp veroorzaakt worden en kun je maar beter regenkleding meenemen.

Samenvattend kun je denk ik zeggen dat als de wolkenformaties van karakter veranderen je rekening moet houden met een verandering van het weer. Ook is het goed in de gaten te houden of de luchtdruk verandert.

Daarnaast kun je tegenwoordig met mobiel internet bij de hand altijd checken wat de officiële weersvoorspelling is en voor zeekanoërs kun je bij twijfel altijd de kustwacht bellen voor het lokale weer voor de komende uren.

Maar eerst ga ik maar eens mijn hervonden weerwijzer gebruiken.

Robbert van der Eijk